

بررسی نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی

سیدجلیل میریوسفی^{۱*}، رحیم رضائی نژاد^۲ و محمد مهدی رحمتی^۳

۱- استادیار گروه تربیت بدنی دانشگاه ولی عصر^(ع) رفسنجان

۲- استاد مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان

۳- دانشیار علوم اجتماعی دانشگاه گیلان

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۱/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۵/۲۰

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، بررسی نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی بود.

روش‌شناسی: روش پژوهش، توصیفی و از نوع همبستگی بود. نمونه‌ای هدفمند از کارشناسان و پژوهشگران حوزه فرهنگ و ورزش به حجم ۱۴۳ نفر انتخاب شد. ابزار تحقیق، پرسش‌نامه ساخته محقق بود که روایی آن به وسیله اساتید تربیت بدنی و فرهنگی مورد تایید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه نیز، با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha = 0/84$) محاسبه گردید. از تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش متعامد، جهت تعیین عامل‌ها و نیز تحلیل عاملی تأییدی جهت تعیین اثر هر گویه و عامل بر توسعه فرهنگی در ورزش قهرمانی استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که پنج عامل مرتبط با توسعه فرهنگ اجتماعی به ترتیب اهمیت شامل، نشاط اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی و میراث اجتماعی است. ضمناً گویه‌های، تامین امنیت رویدادهای ورزشی، پابندی دینی، رعایت هنجارهای اجتماعی در ورزش، اجرای یکسان قوانین و مقررات در سازمان‌های ورزشی و نظارت بر آنها و پاسداشت پیشکسوتان و بزرگان ورزش به ترتیب در عامل‌های نشاط اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی و میراث اجتماعی در اولویت اول قرار داشتند.

نتیجه‌گیری: آگاهی، اعتماد متقابل، تعهد، همبستگی اجتماعی، رفاه، امنیت و احساس امنیت، نشاط و شادابی و سلامت روانی، از مولفه‌های توسعه هر جامعه تحت عنوان توسعه فرهنگ اجتماعی هستند که خود می‌تواند موجب توسعه فرهنگی در ورزش قهرمانی شود.

واژه‌های کلیدی: ورزش قهرمانی، توسعه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، نشاط اجتماعی.

مقدمه

ورزش به عنوان پدیده‌ای اجتماعی، دارای اهمیت فرهنگی در جوامع مختلف است. اغلب صاحب نظران و متخصصان جامعه شناسی معتقدند که ورزش می‌تواند ابعاد مختلف روانی و جسمانی، اخلاقی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی را که جزء عوامل تأثیرگذار در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی هستند، تقویت و در ایجاد سرمایه اجتماعی به عنوان بخشی از توسعه فرهنگ اجتماعی، نقش مهمی داشته باشد. مقصود از توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی، گسترش هنجارها، ارزش‌ها، باورها، نمادها و غیره در ورزش قهرمانی به دور از مسائل غیراخلاقی و ناهنجاری‌های رایج فعلی است. از این رو، توسعه ورزش قهرمانی متناسب با فرهنگ جامعه در سطح ملی ضروری است و باید در ابعاد مختلف اجتماعی و فرهنگی، مورد توجه ویژه قرار گیرد.

توسعه اجتماعی را می‌توان هماهنگی و همسویی ابعاد کمی و کیفی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و غیره در هر جامعه تعریف کرد. توسعه اجتماعی، با چگونگی و شیوه زندگی افراد یک جامعه ارتباط نزدیک دارد و بیشتر ناظر بر ارتقاء سطح زندگی عمومی از طریق ایجاد شرایط مطلوب و بهینه در زمینه‌های فقرزدایی، تغذیه، بهداشت، مسکن، اشتغال، آموزش و چگونگی گذران اوقات فراغت است؛ هم چنین توسعه اجتماعی در پی ایجاد بهبود در وضعیت اجتماعی افراد است که برای تحقق چنین بهبودی بدنبال تغییر در الگوهای دست و پاگیر و زاید رفتاری، شناختی و روی آوردن به یک نگرش، آرمان و اعتقاد مطلوب است که بتواند پاسخگوی مشکلات اجتماعی باشد (ازکیا و همکاران، ۱۳۹۳). دهشیری (۱۳۹۳)، توسعه اجتماعی را گذار از جامعه سنتی به صنعتی یا مدرن از طریق تقسیم کار و یا تقویت سرمایه اجتماعی^۱، هویت انسانی^۲، عقلانیت ارتباطی^۳ و اعتماد اجتماعی^۴ می‌داند و معتقد است که توسعه اجتماعی به صورت یک رویکرد کل نگر مطرح بوده، فرآیندی است که متضمن کوشش‌هایی برای بهبود زندگی و کیفیت آن است. در همین رابطه پاتنام^۵ (۱۹۹۵) کلمن^۶ (۱۹۹۸) و فوکویاما^۷ (۱۹۹۹) نیز، ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه بین اعضای یک جامعه، پایین آمدن سطح هزینه‌های تبادلات و ارتباطات در جامعه، تأمین منافع متقابل آنان، ارتقای سطح همکاری بین اعضای جامعه و ایجاد شبکه‌های مشارکت و تغییر دادن فکر افراد جهت ایجاد توانمندی در هریک از اعضای جامعه برای کسب مهارت‌های رفتاری را برای توسعه اجتماعی ضروری بیان کرده‌اند.

از سوی دیگر، فرهنگ زیربنای هر نوع توسعه و مهم ترین عامل در تغییرات و تحولات اجتماعی است؛ بدین معنی که هرگونه پیشرفت و توسعه در شاخص‌های اجتماعی مانند اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی، امنیت و احساس امنیت و کیفیت زندگی بر مبنای فرهنگ جامعه شکل می‌گیرد. به عبارت بهتر، توسعه اجتماعی را می‌توان تابع فرهنگ جامعه دانست و از آن به عنوان توسعه فرهنگ اجتماعی نام برد که می‌تواند زمینه ساز توسعه فرهنگی در جامعه باشد. توسعه فرهنگ اجتماعی به معنای تحقق و دگرگونی بنیادی در نگرش‌ها، رفتارها و نقش‌های اجتماعی در جامعه است. از این رو، به دلیل تعارض میان سنت و مدرنیته، تعارض‌های درونی در فرهنگ ایرانی مانند از خودبیگانگی فرهنگی، فقدان نهادهای مدنی، فقدان یا ضعف استفاده از وسایل ارتباط جمعی، وجود آسیب‌ها و مشکلات اجتماعی، غلبه ثروت و قدرت بر تعهد و مسئولیت پذیری که متأسفانه در بدنه ورزش نیز رسوخ کرده است، لزوم توجه به فرهنگ اجتماعی و توسعه آن را متذکر می‌شود. این مشکلات و عوارض در قالب ناهنجاری‌های اجتماعی مانند، پرخاشگری، هولیگانیسم، زدوبندهای غیراخلاقی، دوپینگ و غیره به ویژه در ورزش‌های تیمی و حرفه‌ای مانند فوتبال بروز و ظهور دارد که ضرورت و اهمیت توسعه فرهنگ اجتماعی را نشان می‌دهد (احمدزاده، ۱۳۹۳).

1. Social capital
2. Human identity
3. Communicative rationality
4. Social trust
5. Putnam
6. Coleman
7. Fukuyama

محققانی مانند فراهانی و همکاران (۱۳۹۳)، دهشیری (۱۳۹۳)، بهروان و بهروان (۱۳۹۲) نشان داده‌اند که فرهنگ اجتماعی از طریق تقویت مولفه‌های مانند، اعتماد^۱، مشارکت^۲، تعاون و همکاری^۳، همدلی و احترام متقابل^۴، انسجام و همبستگی^۵ و شبکه‌های اجتماعی^۶ توسعه می‌یابد. این فرآیند از تأثیر عوامل مخرب بر فرهنگ اجتماعی مانند، سرخوردگی‌ها، نارضایتی عمومی، هنجارشکنی، آسیب پذیری فرهنگی، افزایش بحران‌های اجتماعی و به ویژه بحران اخلاقی، تقدم منافع فردی بر منافع جمعی و غلبه ارزش‌های ابزاری (ثروت و قدرت) بر ارزش‌های ذاتی (تعهد و مسئولیت پذیری) می‌کاهد. این موضوع، بیانگر تأثیرپذیری و رابطه مستقیم میان توسعه اجتماعی و فرهنگ جامعه است. همانطور که بهروان و بهروان (۱۳۹۲) نیز معتقد است که با تقویت دو جزء، پیوندهای عینی (افراد در فضای اجتماعی با یکدیگر پیوند دارند) و پیوندهای ذهنی (ارتباطات افراد را بر پایه اعتماد و دارای هیجانات مثبت برقرار می‌سازد) بین افراد، فرآیند توسعه فرهنگ اجتماعی و متعاقب آن توسعه فرهنگی جامعه تسهیل می‌شود؛ بنابراین، مقصود از توسعه فرهنگی، فرآیندی است که طی آن تغییراتی درحوزه‌های ادراکی، شناختی، ارزشی، گرایش‌ها، قابلیت‌ها و باورهای انسان‌ها ایجاد و شخصیت ویژه‌ای را که حاصل این قابلیت‌ها و باورهاست در آنها به وجود می‌آورد (عبدی و همکاران، ۱۳۹۳).

تحقیقات مرتبط با نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی، عمدتاً به بررسی نقش سرمایه اجتماعی در خارج از حوزه ورزش پرداخته است. مثلاً دهشیری (۱۳۹۳)، فراهانی و همکاران (۱۳۹۳)، بهروان و بهروان (۱۳۹۲) و رحیمی کیا و رشیدپور (۱۳۸۸)، ملاک‌های مشارکت، اعتماد متقابل، صداقت، قانون مداری، همکاری و مساعدت با دیگران، تعاون، ایثار و همدلی را از طریق سرمایه اجتماعی برای توسعه فرهنگی لازم می‌دانند. ضمناً، ملائی (۱۳۹۳)، اسماعیلی (۱۳۸۵) و سیاست‌های فرهنگی اسپانیا (۲۰۱۴)، ژاپن (۲۰۱۳)، فنلاند (۲۰۱۱)، جمهوری چک (۲۰۰۹) و نیوزیلند (۲۰۰۹) نیز با ارائه شاخص‌های بر نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی اشاره کرده‌اند. برخی از تحقیقات نیز، تأثیر عامل‌های توسعه فرهنگ اجتماعی را بر رفتارهای اجتماعی مورد بررسی قرار داده‌اند. مثلاً ازکیا و همکاران (۱۳۹۳)، زارع شاه آبادی و همکاران (۱۳۹۱)، هاشمی و همکاران (۱۳۸۸)، جانسون و کروکر^۷ (۲۰۰۶) و آرگایل^۸ (۲۰۰۱) بر اعتماد اجتماعی، استفاده از رسانه، دینداری، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، ارتباطات و همبستگی اجتماعی، احساس نشاط اجتماعی، میزان امید به آینده، میزان ارضای نیازها، نگرش مثبت به فضای اخلاق عمومی، احساس امنیت، رضایت شغلی، کارآمدی و اجتماعی بودن، عزت نفس، رضایت از زندگی، عدم قوم گرایی، کنترل اجتماعی، تعهد اجتماعی، پایبندی به ارزش‌های دینی و سبک تربیت خانواده بر رفتارهای اجتماعی تأکید کرده‌اند.

از دیدگاه متخصصان جامعه شناسی کارکردگرا و جامعه شناسان ورزشی، پدیده فرهنگی-اجتماعی ورزش می‌تواند نقش مهمی در ایجاد مسئولیت پذیری اجتماعی، مشارکت اجتماعی، نشاط اجتماعی، کنترل اجتماعی، تقویت همبستگی و غیره در جامعه ورزش ایفاء کند. این عامل‌ها در چارچوب توسعه فرهنگ اجتماعی می‌توانند سبب توسعه فرهنگی در ورزش شوند؛ بنابراین علیرغم اهمیت نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی، تحقیقات و مطالعاتی که مستقیماً این موضوع را مورد بررسی قرار داده باشد، بسیار اندک هستند و اکثر آنها فقط شاخص‌هایی را برای این نوع توسعه ارائه کرده‌اند. در این باره، می‌توان از تحقیقات قاسمی و کشگر (۱۳۹۱)، روزخوش (۱۳۸۸) نام برد. در این تحقیقات شاخص‌های مانند، رفع

1. Trust

2. Participation

3. Cooperation

4. Empathy and mutual respect

5. Solidarity

6. Social networks

7. Johnson and Krueger

8. Argyle

کمبودها و نارسایی‌های رفاهی ورزشگاه‌ها و میادین ورزشی، متدین و پایبند بودن به اعتقادات دینی، داشتن روحیه گروهی و پرهیز از فردگرایی، مقابله با ناهنجاری‌های رفتاری در میادین ورزشی، داشتن اخلاق نیکو توسط ورزشکاران، پایبندی ورزشکاران به موازین اخلاقی جامعه، تأثیر ورزش بر تقویت آرمان‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، ترویج فرهنگ مسئولیت پذیری اجتماعی، ترویج فرهنگ وقف در ورزش، تقویت فضائل اخلاقی، روحیه ایمان، ایثار و امید به آینده، انضباط اجتماعی، تقویت حس احترام، صداقت و اعتماد به دیگران، ایجاد روحیه همکاری و تعاون جهت انجام عمل خیر، پرهیز از هرگونه ریا و تظاهر، حفظ و انتقال میراث اجتماعی برای توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی ذکر شده است.

برخی از تحقیقات دیگر مانند، منوچهری نژاد و همکاران (۱۳۹۴)، سیدعامری و همکاران (۱۳۹۴)، فراهانی و همکاران (۱۳۹۳)، محمدی ترکمانی و همکاران (۱۳۹۳)، اسلامی مرزنکلاته و همکاران (۱۳۹۳)، ارقند و همکاران (۱۳۹۳)، احمدی و همکاران (۱۳۹۱)، پارسامهر و جسمانی (۱۳۹۰) و محرم زاده و همکاران (۱۳۸۸)، منحصراً نقش سرمایه اجتماعی از عامل‌های توسعه فرهنگ اجتماعی در رابطه با سازمان‌های ورزشی و فرهنگ ورزش، مورد بررسی قرار داده‌اند. دین باوری، پرهیز از هنجارشکنی، احترام به بزرگان و رفتارهای اعتقادی و اخلاقی، از مظاهر ارزش‌های اجتماعی است که توسعه فرهنگ اجتماعی، نقش موثری در بهینه کردن، یکسان سازی و توسعه آنها ایفاء می‌کند. از طرف دیگر، ایجاد حس ایمنی و آرامش و برخورداری از محیطی شاد و با نشاط در جامعه ورزش، از نقش‌های مهم دیگر، توسعه فرهنگ اجتماعی است که تأثیر زیادی در تکامل اجتماعات انسانی دارد؛ بنابراین توسعه فرهنگ اجتماعی و تحقق اهداف آن باتوجه به لزوم تجلی ارزش‌ها، باورها و هنجارهای جامعه در رفتار، کردار و ارتباطات اجتماعی افراد جهت رسیدن به جامعه‌ای مطلوب؛ تبدیل جامعه از عرصه تک بعدی رقابت به عرصه چندبعدی رقابت، مشارکت، همکاری و اعتماد متقابل؛ وجود نارسایی‌ها و معضلات اجتماعی، به عنوان مهم‌ترین دغدغه تصمیم گیران و مدیران برنامه ریزی اقتصادی - اجتماعی؛ چندگانگی‌های شخصیتی و رواج تظاهر، تملق، دروغ و تزویر و در نهایت خاص گرایی‌های خانوادگی، طایفه‌ای، قومی و احساس تعهد و تکلیف در برابر اجتماعات غیررسمی کوچک و تقدم منافع فردی بر منافع جمعی، ضرورت و نیاز جوامع امروزی است. یکی از بسترهایی که می‌تواند به توسعه این نوع فرهنگ و تحقق اهداف آن کمک کند و سرمنشاء هر گونه تغییر و تحول اجتماعی برای فرهنگ سازی در جامعه باشد، برنامه ریزی‌های گسترده فرهنگی برای نسل جوان و باور داشتن آن است. از این رو، ضرورت دارد نخبگان جامعه با دخالت در باورها و ارزش‌های اجتماعی فرهنگ‌سازی کنند تا افراد جامعه ضمن آگاهی از توانایی‌های موجود در اجتماع خود عواملی را که باعث عقب ماندگی جوامع می‌شود، آگاهانه پشت سرگذارند. از سویی تأثیر و نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی ایران، بحث مهم و جدیدی است که به نظر می‌رسد، کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته، مطالعات و تحقیقاتی جامع درباره آن انجام نشده است که بتوان جهت برنامه ریزی و کاربرد در ورزش قهرمانی استفاده کرد؛ بنابراین هدف این پژوهش، بررسی نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی از طریق، تعیین عامل‌های فرهنگی مؤثر برای توسعه فرهنگ اجتماعی است تا برنامه ریزان و سیاست گذاران بتوانند در صورت امکان بر اساس آن چشم انداز ورزش سالم و بدون یا حداقل ناهنجاری اجتماعی را ترسیم کنند.

روش‌شناسی

هدف اصلی این پژوهش، بررسی نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی بود. از روش تحقیق ترکیبی^۱ برای دستیابی به هدف پژوهش استفاده شد. مرحله اول پژوهش (بخش کیفی)، براساس نظریه کارکردگرایی ساختی پارسونز^۲

1. Mixed method Protocol
2. Functional Structuralism

طراحی گردید و با بررسی کتب دانشگاهی، مقالات متعدد علمی و اسناد موجود (برنامه‌های سوم و چهارم توسعه، سند راهبردی شاخص‌های فرهنگی نقشه مهندسی فرهنگی کشور، نظام نامه جامع فرهنگ ورزش و تربیت بدنی، منشور فرهنگی ورزش) پرسشنامه اولیه ۳۸ گویه‌ای تدوین گردید. سپس ۳۰ نفر از اساتید تربیت بدنی و فرهنگی که عمدتاً کارهای تحقیقی و پژوهشی نزدیک به پژوهش مورد نظر داشتند، ضمن تأیید پرسشنامه در مورد روایی صوری و محتوایی آن اظهار نظر کردند. پس از انجام اصلاحات، پرسش نامه نهایی ۱۴ سؤالی با مقیاس ۵ ارزشی لیکرت (از خیلی مهم=۵ تا بی اهمیت=۱) آماده گردید. پرسشنامه شامل، پنج عامل اصلی مؤثر بر توسعه فرهنگ اجتماعی (سرمایه اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، نشاط اجتماعی، کنترل اجتماعی و میراث اجتماعی) است که در قالب گویه‌های شماره ۱ تا ۱۴ قرار گرفته‌اند. پایایی پرسش نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ($\alpha = 0.84$) برآورد شد. در مرحله دوم پژوهش (کمی)، ۱۴۳ شرکت کننده (شامل اساتید مدیریت ورزشی، جامعه شناسی، فرهنگ شناس، روسای دانشکده‌های تربیت بدنی و مدیران تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی سراسر کشور منحصراً با مدرک دکتری) به پرسش‌نامه طراحی شده در مرحله اول پژوهش پاسخ دادند. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار اس پی اس اس نسخه ۲۰ تحلیل عاملی اکتشافی شده، پس از تعیین گویه‌های هر عامل، با استفاده از نرم افزار لیزرل نسخه ۸/۵ تحلیل عاملی تأییدی روی آن‌ها انجام شد.

یافته‌ها

از میان ۱۴۳ شرکت کننده در این پژوهش، ۱۹ نفر (۱۳/۳ درصد) رؤسا و مدیران تربیت بدنی دانشگاه‌ها، ۶۶ نفر (۴۶ درصد) اساتید مجرب تربیت بدنی گرایش مدیریت ورزشی و ۵۸ نفر دیگر، اساتید غیر تربیت بدنی شامل، اساتید جامعه‌شناس و فرهنگ شناس با سابقه تحقیقات علمی در زمینه ورزش و فرهنگ (۴۰/۶ درصد) بودند. هم چنین سابقه پژوهش و تدریس و سابقه اجرایی اساتید تربیت بدنی به ترتیب، ۱۵/۱۱ و ۱۰/۹ سال و غیر تربیت بدنی به ترتیب ۱۳/۵ و ۹/۸ سال بود. یافته‌ها نشان داد، توسعه فرهنگ اجتماعی، یکی از ابعاد اصلی مؤثر در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی است. همچنین در این پژوهش از روش تحلیل عاملی اکتشافی (روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی) جهت تعیین عامل‌های مؤثر بر توسعه فرهنگ اجتماعی استفاده شد که بر اساس آن نشاط اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی و میراث اجتماعی، به عنوان پنج عامل مرتبط با توسعه فرهنگ اجتماعی شناسایی شدند که در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی نقش دارند (شکل ۱). شناسایی، استخراج و نامگذاری این عامل‌ها با استفاده از مرور تحقیقات گذشته، اسناد بالادستی (سند چشم انداز، برنامه‌های پنج گانه توسعه، سند راهبردی شاخص‌های توسعه فرهنگی شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۱) نظام نامه فرهنگی کشور، اصول سیاست فرهنگی کشور، سیاست‌ها و اولویت‌های فرهنگ سازمان تربیت بدنی، منشور فرهنگی ورزش) منابع کتابخانه‌ای و کسب نظرات کارشناسان ورزش و فرهنگ در طی چندین مرحله و از بین عامل‌های مختلف و متعدد مرتبط با موضوع پژوهش صورت گرفت. نتایج آزمون بارتلت جدول ۱، نشان داد استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی برای پرسشنامه پژوهش مناسب بوده، عامل‌های ساخته شده از اعتبار لازم برخوردارند. نتایج آزمون KMO نیز نشان می‌دهد که تعداد نمونه‌ها برای تحلیل عاملی کفایت دارد.

جدول ۱- نتایج آزمون KMO و بارتلت در تحلیل عاملی اکتشافی

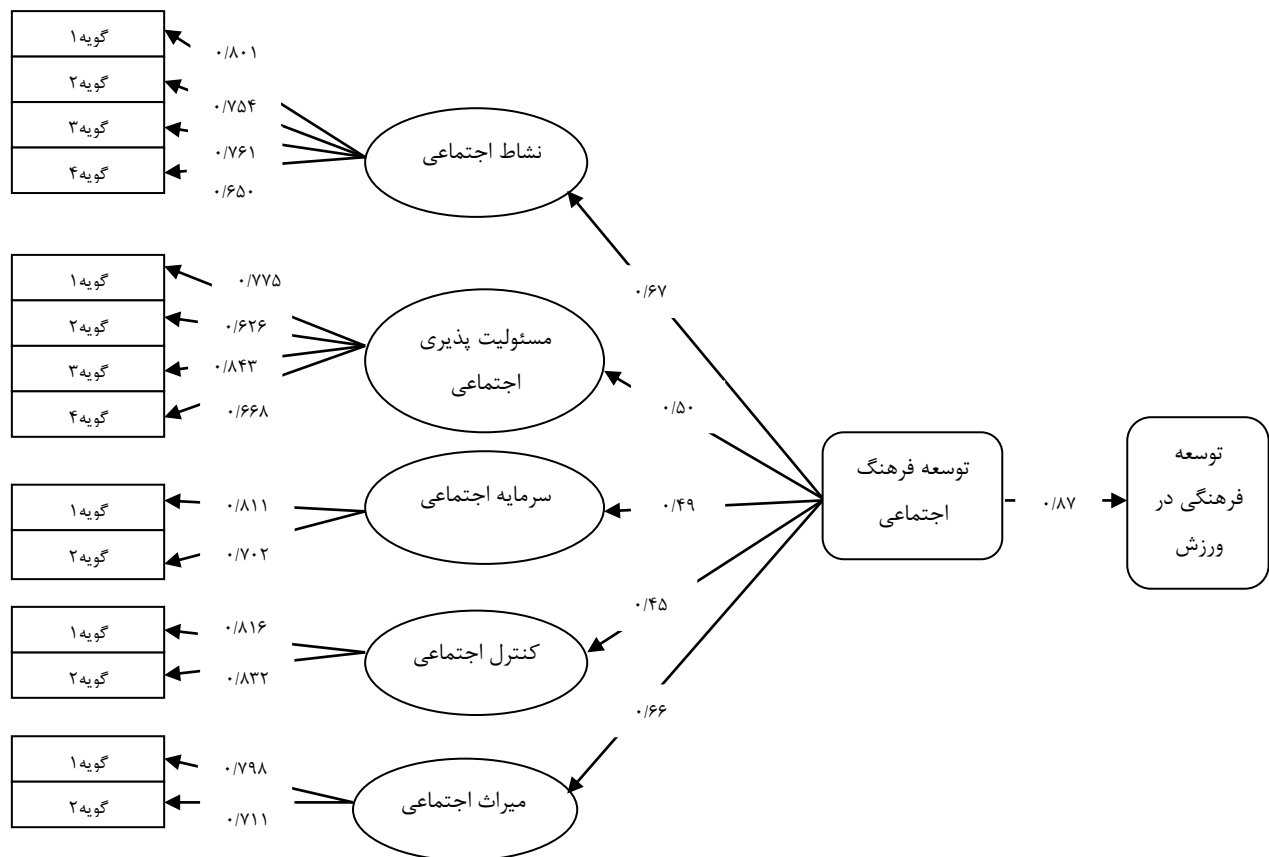
آزمون KMO	آزمون بارتلت
	خی دو
	درجه آزادی
	سطح معنی‌داری
۰/۷۸۸	۶۶۴/۸۵۱
	۱۰۵
	۰/۰۰۱

در تحلیل عاملی اکتشافی توسعه فرهنگ اجتماعی، عامل سبک زندگی و گویه عدم مصرف مواد غیرمجاز در جامعه ورزش به دلیل بارعاملی کمتر از بار مینا (۰/۴۰)، از فرایند تحلیل خارج شد. میزان ثبات درونی یا پایایی نیز با استفاده از آلفای کرونباخ برای عامل نشاط اجتماعی برابر با ۰/۸۰، عامل مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۷۶، عامل سرمایه اجتماعی برابر با ۰/۶۷، عامل کنترل اجتماعی برابر با ۰/۶۶ و عامل میراث اجتماعی برابر با ۰/۶۵ و در نهایت برای بعد توسعه فرهنگ اجتماعی برابر با ۰/۸۳ به دست آمد. گویه‌های مربوط به هر عامل به همراه اهمیت آن‌ها از دیدگاه پاسخ دهندگان (میانگین و انحراف استاندارد) و بارعاملی مربوط به هر گویه در عامل مربوطه در جدول ۲ گزارش شده است. بر اساس اطلاعات جدول ۲، در عامل نشاط اجتماعی، تأمین امنیت رویدادهای ورزشی در اولویت بالایی قرار گرفته، با داشتن بیشترین میانگین به عنوان مهم‌ترین گویه در این بخش شناخته شد. پابندی دینی (دوری از اعمال خلاف شرع و عرف و قانون در ورزش) و حضور اهالی ورزش در امور خیریه و عام المنفعه، از مهم‌ترین گویه‌های عامل مسئولیت پذیری اجتماعی بود. رعایت هنجارهای اجتماعی در ورزش و اعتماد عمومی به جامعه ورزش، از اولویت‌های مبحث سرمایه اجتماعی بودند. اجرای یکسان قوانین و مقررات و نظارت بر آنها در سازمان‌های ورزشی و ترجیح منافع سازمانی بر منافع فردی در ورزش در عامل کنترل اجتماعی در اولویت بالایی قرار گرفته و با داشتن بیشترین میانگین، به عنوان مهم‌ترین گویه در این بخش شناخته شد؛ در نهایت، در عامل میراث اجتماعی پاسداشت پیشکسوتان و بزرگان ورزش مهم‌ترین گویه بوده، از اولویت بالاتری برخوردار بود.

جدول ۲- عامل ها و گویه های بعد توسعه فرهنگ اجتماعی

عامل	میزان واریانس تبیین شده	ارزش ویژه	گویه‌ها	میانگین و انحراف استاندارد	بارهای عاملی
نشاط اجتماعی	۱۷/۳۲	۲/۲۱	تأمین امنیت رویدادهای ورزشی	۴/۴۶±۰/۷۳	۰/۸۰۱
			حمایت مادی - معنوی از ورزشکاران موفق	۴/۱۹±۰/۷۶	۰/۷۵۴
			تأمین نیازهای رفاهی و خدماتی تماشاگران در ورزشگاه‌ها	۴/۱۶±۰/۶۸	۰/۷۶۱
			حس همکاری و ارتباط دوستانه در ورزش	۴/۱۵±۰/۷۷	۰/۶۵۰
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۱۶/۰۱	۲/۱۴	پابندی دینی (دوری از اعمال خلاف شرع و عرف و قانون در ورزش)	۴/۲۹±۰/۸۲	۰/۷۷۵
			حضور اهالی ورزش در امور خیریه و عام المنفعه	۳/۸۶±۰/۸۱	۰/۶۲۶
			انجام فرائض دینی در سازمان‌ها و رویدادهای ورزشی (نماز، روزه و غیره)	۳/۷۰±۰/۹۶	۰/۸۴۳
			شرکت ورزشکاران در رویدادهای مهم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی	۳/۶۶±۰/۹۵	۰/۶۶۸
سرمایه اجتماعی	۱۱/۴۸	۱/۱۵	رعایت هنجارهای اجتماعی در ورزش	۴/۵۳±۰/۶۴	۰/۸۱۱
			اعتماد عمومی به جامعه ورزش	۴/۴۹±۰/۶۹	۰/۷۰۲
کنترل اجتماعی	۱۱/۰۷	۱/۳۵	اجرای یکسان قوانین و مقررات و نظارت بر آنها در سازمان‌های ورزشی	۴/۴۱±۰/۶۷	۰/۸۱۶
			ترجیح منافع سازمانی بر منافع فردی در ورزش	۴/۲۳±۰/۸۲	۰/۸۳۲
میراث اجتماعی	۱۰/۱۹	۱/۱۴	پاسداشت پیشکسوتان و بزرگان ورزش	۴/۳۰±۰/۷۴	۰/۷۹۸
			وجود موزه‌ها و آثار گردشگری در ورزش	۳/۷۶±۰/۹۷	۰/۷۱۱

پس از تحلیل عاملی اکتشافی و شناسایی عامل‌های مربوط به توسعه فرهنگ اجتماعی، از روش مدلسازی معادلات ساختاری، برای تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول و دوم و در نهایت ارائه الگو استفاده شد (شکل ۱).

χ^2	df	χ^2/df	P-value	RMSEA	NFI	NNFI	GFI	AGFI
۴۵۹/۹۳	۱۶۰	۲/۸۷	۰/۰۰۱	۰/۱۱۵	۰/۹۱	۰/۹۳	۰/۷۶	۰/۶۸

شکل ۱- الگوی تأثیر توسعه فرهنگ اجتماعی بر توسعه فرهنگی در ورزش قهرمانی

در تحلیل عاملی مرتبه اول، از همه گویه‌های پرسشنامه برای پیش‌بینی و تبیین پنج عامل مربوط به توسعه فرهنگ اجتماعی استفاده شد. در تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم نیز، پنج عامل (نشاط اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی و نیز میراث اجتماعی)، یک بعد اصلی تحت عنوان توسعه فرهنگ اجتماعی را پیش‌بینی و تبیین کردند. نتایج مربوط به تحلیل عاملی مرتبه دوم نشان داد که نشاط اجتماعی با بار عاملی ۰/۶۷ بیشترین تأثیر را در تبیین بعد توسعه فرهنگ اجتماعی دارد. میراث اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، سرمایه اجتماعی و کنترل اجتماعی نیز به ترتیب با بارهای ۰/۶۶، ۰/۵۰، ۰/۴۹ و ۰/۴۲ در رده‌های بعدی بودند. (شکل ۱). بر اساس شاخص‌های نیکویی برازش بدست آمده و با توجه به مقدار نسبتاً پایین شاخص‌های GFI و AGFI مدل ارائه شده با احتیاط مورد تأیید قرار می‌گیرد؛ همچنین نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش، در جدول ۳ ارائه شده است که بر اساس آن می‌توان گفت، نشاط اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی و نیز میراث اجتماعی، به عنوان متغیرهای مستقل بر متغیر توسعه فرهنگ اجتماعی تأثیر دارند و در این مورد فرضیه‌های پژوهش تأیید می‌شود؛ هم چنین نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم نشان می‌دهد که توسعه فرهنگ اجتماعی، بیشترین بارعاملی (۰/۸۷) را در تبیین توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی دارد. ازسوی نتیجه آزمون فرض پژوهش، در جدول ۳ ارائه شده است که بر اساس آن می‌توان گفت، توسعه فرهنگ اجتماعی به عنوان متغیر مستقل بر متغیر توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی تأثیر دارد و در این مورد فرض پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۳- نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش (بر گرفته از نتایج تحلیل عاملی تأییدی)

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مربع همبستگی چندگانه	بارعاملی استاندارد شده	ارزش تی	نتیجه
نشاط اجتماعی	توسعه فرهنگ اجتماعی	۰/۴۵	۰/۶۷	۸/۹۸	تأیید فرضیه پژوهش
مسئولیت پذیری اجتماعی	توسعه فرهنگ اجتماعی	۰/۲۵	۰/۵۰	۶/۱۷	تأیید فرضیه پژوهش
سرمایه اجتماعی	توسعه فرهنگ اجتماعی	۰/۲۴	۰/۴۹	۶/۰۷	تأیید فرضیه پژوهش
کنترل اجتماعی	توسعه فرهنگ اجتماعی	۰/۲۰	۰/۴۵	۴۹/۵	تأیید فرضیه پژوهش
میراث اجتماعی	توسعه فرهنگ اجتماعی	۰/۴۳	۰/۶۶	۸/۵۱	تأیید فرضیه پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

فرهنگ و جامعه را تنها به طور نظری می‌توان از هم متمایز کرد. چنان که یکی از خصوصیات مهم فرهنگ، جمعی بودن آن است؛ یعنی فرهنگ درون یک جامعه موجودیت دارد. از سویی هرگونه تغییر و دگرگونی در جامعه نیز، در راستای فرهنگ آن جامعه است و مسلماً توسعه اجتماعی نیز، از این قاعده مستثنی نبوده، در چهارچوب توسعه فرهنگ اجتماعی تجلی پیدا می‌کند. بهبود در کیفیت زندگی، تقویت قابلیت و ظرفیت نظام اجتماعی، احساس وجود تصویری مشترک از آینده و کار گروهی در یک سیستم اجتماعی، احساس هویت جمعی و گروهی، تعامل اجتماعی متقابل، احترام به عقاید و سلائق موجود، وجود نهادهای مدنی و سهولت همکاری و هماهنگی اجتماعی افراد جهت دستیابی به منافع مشترک، برخی از نشانه‌های توسعه فرهنگ اجتماعی در یک جامعه است. علیرغم این به دلیل وجود عوارضی چون، منازعات و ناملایمات اجتماعی، اخلاقی و روانی، قانون‌گریزی، قانون‌ستیزی و آسیب‌پذیری در برابر تهاجمات فرهنگی، بحران‌های هویتی و فرهنگی، شکاف‌های اجتماعی، شکاف‌های نسلی و فقدان یا ضعف سرمایه اجتماعی و غیره که متأسفانه جامعه ورزش را نیز تحت تاثیر خود قرار داده است، توجه به توسعه فرهنگ اجتماعی را ضروری می‌نماید. نتایج تحقیق نشان داد که فرهنگ اجتماعی و توسعه آن، یکی از ابعاد پنج‌گانه و اصلی مؤثر در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی است. تحقیقات داخلی و خارجی این نتیجه را به روشنی و قطعیت اعلام نکرده‌اند و بیشتر بر توسعه فرهنگ ورزش (ورزش همگانی و قهرمانی) متمرکز شده‌اند. ضمناً، بیشتر تحقیقات مانند، تحقیقات فرجی و خادیمیان (۱۳۹۲)، هاشمیان فر و کشاورز (۱۳۹۱)، شاه‌آبادی و همکاران (۱۳۹۱)، سرگزی و همکاران (۱۳۹۰)، ربانی و همکاران (۱۳۸۸)، در حوزه فرهنگ اجتماعی به بررسی نقش و تأثیرعامل‌های این بعد در رفتارهای اجتماعی پرداخته‌اند. برخی از تحقیقات نیز فقط با ارائه مولفه و شاخص‌هایی به طور غیرمستقیم به تبیین بعد مذکور پرداخته‌اند که می‌توان از تحقیقات قاسمی و کشگر (۱۳۹۱) و روزخوش (۱۳۸۸) نام برد؛ بنابراین بحث مهم و کاربردی توسعه فرهنگی در ورزش به ویژه ورزش قهرمانی، کمتر مورد توجه محققان و پژوهشگران حوزه اجتماعی قرار گرفته است.

طبق یافته‌های این پژوهش، نشاط اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی و میراث فرهنگی، عامل‌های تبیین‌کننده بعد توسعه فرهنگ اجتماعی هستند. فرهنگ و جامعه را نمی‌توان از هم متمایز کرد. چنانکه یکی از خصوصیات مهم فرهنگ، جمعی بودن آن است؛ بنابراین، فرهنگ مهم‌ترین نقش را در سلامت، انسجام، تغییر و تحولات اجتماعی و توسعه اجتماعی دارد؛ چون بر خلاف رویه گذشته که غالب صاحب‌نظران و کارشناسان، با تاثیرپذیری از بینش‌های مادی و تحولات صنعتی، توسعه و پیشرفت را با عامل‌هایی صرفاً اقتصادی و حداکثر برخی عامل‌های اجتماعی تحلیل و تفسیر می‌کردند، اکنون فرهنگ به عنوان یکی از عوامل مهم، بلکه از معیارهای اساسی پیشرفت و توسعه، مورد توجه قرار می‌گیرد به بیان دیگر، فرهنگ زیربنای تمامی تغییرات و تحولات در جامعه است و مسلماً توسعه اجتماعی نیز در این زمینه، تابعی از فرهنگ و توسعه فرهنگی است. توسعه اجتماعی و توسعه فرهنگی، جنبه‌های مکمل و پیوسته یک پدیده‌اند و هر دو به

تمایزهای زیادی در جامعه منجر می‌شوند؛ زیرا مؤلفه‌هایی همچون، اعتماد، صداقت، مشارکت، قانون مداری، همکاری و مساعدت با دیگران، تعاون، ایثار و همدلی، عمیقاً در فرهنگ و زمینه‌های فرهنگی ریشه دارند. با اینکه تحقیقاتی مشاهده نشد که نقش این عامل‌ها را به طور مستقیم در توسعه فرهنگ اجتماعی و به تبع آن در توسعه فرهنگی در ورزش قهرمانی بررسی کند، ولی می‌توان اذعان کرد که فرهنگ هر جامعه شرط لازم برای توسعه آن جامعه یا به عبارتی توسعه اجتماعی^۱ است، همان‌گونه که در سند سیاست‌های فرهنگی اروپا (۱۹۷۲) فرهنگ را عامل اساسی توسعه اجتماعی برمی‌شمرد (صالحی امیری، ۱۳۹۲). تحقق برابری و عدالت اجتماعی، نیل به یکپارچگی اجتماعی، تحقق نظام شایسته سالاری، مشارکت اجتماعی در قالب بسط انجمن‌ها و نهادهای ورزشی، پاسخ‌گویی به ضرورت‌های حاصل در دگرگونی‌های مختلف، پذیرش تکرار اجتماعی با حفظ انسجام ملی و ارتقای توانمندی‌های انسانی جامعه ورزش، بیانگر اهمیت توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی در ورزش است. البته در این تحقیق، عامل نشاط اجتماعی بیشترین تأثیر را در تبیین بعد توسعه فرهنگ اجتماعی داشت. ضمناً اولویت امنیت به عنوان یکی از گویه‌های اصلی این عامل، نشان دهنده تأمین آرامش برای جامعه جهت پیشرفت، توسعه و همچنین شکوفایی استعدادها و گسترش ارزش‌های فرهنگی است. وثوقی و خسروی نژاد (۱۳۸۸)، اصفهانی (۱۳۹۰)، نادریان جهرمی و همکاران (۱۳۹۲)، فیلیپس^۲ و همکاران (۲۰۰۷)، هال^۳ و همکاران (۲۰۰۹) نیز بر اهمیت تأمین امنیت در رویدادهای ورزشی تأکید کرده‌اند؛ بنابراین امنیت رویدادها و اماکن ورزشی را باید اقدامی فرهنگی و اجتماعی در نظر گرفت.

براساس یافته‌های این پژوهش، نشاط اجتماعی برای ایفای نقش در توسعه فرهنگی در ورزش قهرمانی از طریق داشتن حس همکاری و دوستانه در ورزش، تأمین نیازهای رفاهی و خدماتی استفاده‌کنندگان از ورزش، تأمین امنیت رویدادهای ورزشی و حمایت مادی-معنوی از ورزشکاران موفق حاصل می‌شود. تحقیقات بسیاری درباره بررسی کیفیت خدمات و تأمین نیازهای مشتریان ورزشی انجام گرفته است که نشان می‌دهد، امنیت رویداد ورزشی فقط جنبه رفاه و راحتی ندارد یا فقط برای تأمین کیفیت خدمات نیست، بلکه احساس آرامش حاصل از امنیت و حتی حمایت درون خانواده بر رضایت و احساس نشاط نیز اثرگذار است (ویور^۴، ۲۰۱۰). از این رو، نشاط اجتماعی را می‌توان احساسات مثبت فرد و رضایت خاطر او از زندگی تعریف کرد (هزار جریبی و آستین فشان، ۱۳۸۸). به نظر می‌رسد، تأکید و تمرکز بیشتر در این حوزه فقط جنبه کمی یا فیزیکی ندارد و بر جنبه‌های روانی و اجتماعی مشتریان اثر می‌گذارد. از طرف دیگر، امنیت و ایمنی در انواع مشارکت ورزشی برای طبقات مختلف اجتماعی به ویژه زنان می‌تواند در تأمین نشاط اجتماعی موثر باشد.

محققانی مانند، فراهانی و همکاران (۱۳۹۳) بهروان و بهروان (۱۳۹۲)، ون هیلورده^۵ و همکاران (۲۰۱۰) و سیاست‌های فرهنگی فنلاند (۲۰۱۱) نیز شاخص‌های مانند، تعاون و همکاری، همدلی و احترام متقابل و ایثار، امنیت اجتماعی و توجه به احترام متقابل در ورزش را تاثیرگذار در توسعه فرهنگی بیان کرده‌اند. فرجی و همکاران (۱۳۹۳) و تاج بخش (۱۳۹۳)، از راه‌های تأمین امنیت رویدادهای ورزشی را انجام اقدامات فرهنگی از قبیل، پرورش تفکر اخلاقی تماشاگران (امنیت ورزشگاه‌ها) آموزش رفتارهای اخلاقی مناسب در مدارس، محیط‌های ورزشی، پخش برنامه‌های آموزشی مناسب برای هواداران از رسانه، برگزاری مراسم‌های فرهنگی و آموزشی سرگرم‌کننده و با نشاط در ورزشگاه‌ها برای تخلیه هیجان تماشاگران، آموزش مسائل اخلاقی به لیدرها، افزایش آگاهی‌های فنی تماشاگران، تأمین نیازهای تماشاگران و رفع کمبودها و نارسایی‌های رفاهی ورزشگاه

1. Social development
2. Phillips
3. Hall
4. Weaver
5. Van Hilvoorde

ها و میادین ورزشی می‌دانند. غفرانی و همکاران (۱۳۸۸) نیز، حمایت از ورزشکاران نخبه و تقویت بنیه مالی آنها را برای کسب نشاط اجتماعی موثر می‌دانند.

مسئولیت پذیری اجتماعی، دومین عامل توسعه فرهنگ اجتماعی در پژوهش حاضر بود و به معنی احساس تعهد و رفتار مسئولانه‌ای است که افراد به عنوان کنشگران اجتماعی در قالب نقش‌های خود در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، زیست محیطی، فرهنگی و اجتماعی از خود بروز می‌دهند. این عامل، شاخص‌هایی مانند مسئولیت پذیری در برابر خود، دیگران و خدا، احترام به ارزش‌ها، نمادها، الگوهای فرهنگ ملی، آگاهی و مشارکت سیاسی و حضور فعال در صحنه سیاسی را در بر می‌گیرد (طالبی و خوشبین، ۱۳۹۱). یافته‌های این پژوهش، حضور اهالی ورزش در امور خیریه و عام المنفعه، پایبندی دینی (دوری از اعمال خلاف شرع و عرف و قانون در ورزش) انجام فرائض دینی در سازمان‌ها و رویدادهای ورزشی (نماز، روزه و غیره) و شرکت ورزشکاران در رویدادهای مهم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را موجب مسئولیت پذیری ورزشکاران می‌داند. ضمناً، علیرغم گرایش زیاد و رو به رشد کشورهای در حال توسعه نسبت به مطالعات مسئولیت پذیری اجتماعی (گائو^۱، ۲۰۱۱)، نقش مهم مسئولیت پذیری اجتماعی در نظم بخشیدن به اجتماع و حرکت در جهت تأمین منافع جمعی، کمتر مورد توجه قرار گرفته و به ویژه این مشکل در جامعه ورزش حادثتر است. البته تحقیقاتی در این باره در ورزش انجام نگرفته است، ولی به طور کلی، مسئولیت پذیری اجتماعی تحت تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی قرارداد و انجام اقداماتی مانند، برگزاری دیدارهای ورزشی خیرخواهانه، مراسم گلریزان و غیره می‌تواند تأمین‌کننده و تقویت‌کننده مسئولیت پذیری اجتماعی در جامعه ورزش باشد. در همین راستا، فراهانی و همکاران (۱۳۹۳)، بهروان و بهروان (۱۳۹۲)، قاسمی و کشگر (۱۳۹۱)، روزخوش (۱۳۸۸)، مذهبی بودن، عمل خیرخواهانه و بشردوستانه، صداقت، تحکیم و تقویت و ارتقای ارزش‌ها و فرهنگ انقلاب اسلامی و ملی در فعالیت‌های ورزشی، رعایت ارزش‌های فرهنگی، دینی و آداب و رسوم ملی در برنامه‌های ورزشی، پایبندی ورزشکاران به موازین اخلاقی جامعه، داشتن اخلاق نیکو توسط ورزشکاران و متدین و پایبند بودن به اعتقادات دینی را به عنوان شاخص‌های برای مسئولیت پذیری معرفی کرده‌اند.

سرمایه اجتماعی به عنوان سومین عامل این بعد، عبارت از مجموعه‌ای از منابع و ذخایر ارزشمندی که به صورت بالقوه در روابط اجتماعی گروه‌ها و در سازمان‌های اجتماعی وجود دارد. برخی از این ذخایر که گاه از آنها به عنوان ارزش‌های اجتماعی نیز یاد می‌شود، صداقت، سلامت نفس، همدردی، اعتماد، همبستگی و فداکاری هستند. تحقیقات نشان داده‌اند، یکی از راه کارهای تقویت سرمایه اجتماعی، افزایش اعتماد اجتماعی در ورزش است. چون اعتماد اجتماعی متکی بر برقراری ارتباط بین افراد یک جامعه از طریق تشکیل تیم و گروه است، در جامعه ورزشی نیز حضور در رویدادهای ورزشی همگانی مانند، همایش‌های عمومی و غیره می‌تواند سبب افزایش اعتماد اجتماعی و همچنین ارتقاء سرمایه اجتماعی شود. محرم زاده و همکاران (۱۳۸۹)، احمدی و همکاران (۱۳۹۱)، فراهانی و همکاران (۱۳۹۳)، پارسامهر و جسمانی (۱۳۹۰)، داری^۲ و همکاران (۲۰۱۴) و جاروه^۳ (۲۰۱۲)، تشکیل جلسات منظم رسمی و غیررسمی در جهت نزدیک کردن افکار و عقاید، انجام کارهای علمی مشترک، ارتباط خانواده‌ها با یکدیگر، کرسی‌های آزاداندیشی، تشکیل گروه‌ها و انجمن‌های حرفه‌ای، حمایت متقابل در بین ورزشکاران، ایجاد پایگاه‌های قدرت در ورزش و ایجاد برنامه‌های تفریحی را موجب برقراری ارتباطات بین افراد دانسته و افزایش اعتماد اجتماعی را به دنبال دارد که این نتایج با یافته پژوهش حاضر همخوانی دارد.

1. Gao

2. Darcy and et al

3. Jarveh.

همان طور که رابرت پوتنام، سرمایه اجتماعی را شبکه‌های اجتماعی، هنجارهای ارتباط متقابل و اعتماد تعریف کرده است، محققان ایرانی نیز مانند، فراهانی و همکاران (۱۳۹۳) و بهروان و بهروان (۱۳۹۲)، اعتماد، مشارکت، انسجام و همبستگی و شبکه‌های اجتماعی را از عوامل سرمایه اجتماعی برشمرده‌اند. دهشیری (۱۳۹۳) نیز، اهمیت نقش سرمایه اجتماعی در توسعه فرهنگی را به دلیل غلبه ارزش‌های ابزاری (ثروت و قدرت) بر ارزش‌های ذاتی (تعهد و مسئولیت پذیری)، هنجارشکنی و افزایش بحران‌های اجتماعی می‌داند. در تدوین سیاست‌های فرهنگی انگلیس و ولز (۲۰۰۳)، جمهوری چک (۲۰۰۹)، نیوزیلند (۲۰۰۹) بر کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی از طریق ورزش، انسجام اجتماعی و توجه به اخلاق در ورزش برای مبارزه با شیوع ناهنجاری اشاره شده است. وثوقی (۱۳۹۱)، فقدان پویایی و نشاط فرهنگی، تعارض هنجارها و ارزش‌های فرهنگی را موانع توسعه فرهنگی دانسته و بیان کرده است که اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی، وضعیت مطلوبی در ایران ندارد. البته، اعتماد عمومی به جامعه ورزش و رعایت هنجارهای اجتماعی در ورزش، از نتایج این پژوهش برای دستیابی به سرمایه اجتماعی است.

عامل بعدی برای توسعه فرهنگ اجتماعی، کنترل اجتماعی است. نظریه پردازان کنترل، دو پیش فرض دربارهٔ جامعه دارند؛ اول اینکه، انسان‌ها خود محور بوده، درصدد ارضای خواسته‌ها و نیازهای خودشان با استفاده از ساده ترین و سهل ترین وسایل (ولو غیرقانونی) هستند؛ دوم، اینکه کاهش کنترل‌های موافق قانون (درونی یا بیرونی) راه را برای ارتکاب رفتار بزهکارانه هموار می‌سازد و معتقدند که پیدایش کجروی معلول ضعف همبستگی در گروه‌ها و نهادهای اجتماعی و نیز تضعیف اعتقادات و باورهای موجود در جامعه است (ربانی و همکاران، ۱۳۸۸)؛ بنابراین اجرای یکسان قوانین و مقررات و نظارت بر آنها در سازمان های ورزشی و ترجیح منافع سازمانی بر منافع فردی در ورزش که از یافته‌های تحقیق حاضر است، اصلی مهم و اساسی در توسعه فرهنگی در ورزش از طریق کنترل اجتماعی است. ضمناً برخی قانون گریزی‌های فعلی در محیط‌های ورزشی و متعاقب آن ایجاد ناهنجاری‌های اجتماعی به دلیل عدم وجود قوانین مربوطه است. از این رو، وضع قوانین و نظارت بر اجرای آنها در مراجع ذیصلاح مانند، مجلس شورای اسلامی و اجرای دقیق قوانین توسط قوه مجریه، به عنوان یک ارزش اجتماعی راه را بر تخلف و رفتارهای بزهکارانه و قانون گریزی در سازمان‌ها می‌بندد؛ زیرا افراد جامعه خود را مکلف به همسویی با ارزش‌های جامعه، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و وفاداری به ارزش‌های جامعه می‌دانند که باعث افزایش کنترل اجتماعی می‌شود. ازسوی دیگر، در سایه اجرای صحیح و یکسان قوانین منافع سازمان‌های ورزشی حفظ و افراد سازمان منافع خود را بر منافع سازمان ترجیح نمی‌دهند. این پابندی به ارزش‌های اجتماعی نیز می‌تواند در تأمین کنترل اجتماعی نقش مهمی ایفا کند. سازمان‌های ورزشی نیز، از این قاعده مستثنی نیستند. همان طور که وثوقی (۱۳۹۱) و دهشیری (۱۳۹۳) نیز در تحقیقات خود بر نقش تدوین و اجرای قوانین در جلوگیری از قانون گریزی و حفظ منافع سازمانی تأکید کرده اند که سبب افزایش کنترل اجتماعی می‌شود. نتایج مذکور با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد.

آخرین عامل برای توسعه فرهنگ اجتماعی، عامل میراث اجتماعی است و با توجه به موضوع پژوهش که می‌توان از آن به عنوان میراث فرهنگی نام برد. سرمایه‌های فرهنگی مانند، بناها، محل‌ها، مکان‌ها، آثار هنری، مصنوعات و نظایر آنها، آثار انسان یا طبیعت از عوامل موثر بر میراث فرهنگی هستند (مرادی و همکاران، ۱۳۹۰). در ورزش این سرمایه فرهنگی عمده‌تاً شامل زورخانه‌هاست؛ زیرا در این مکان به دلیل برگزاری آیین‌های ملی-مذهبی که ریشه در فرهنگ ایرانی-اسلامی و باورهای اعتقادی مردم دارد، بر اعمالی مانند رفتارهای اخلاقی چون جوانمردی، احترام به پیشکسوت، گذشت، کمک به نیازمندان در قالب مراسم گلریزان و غیره تأکید می‌شود که می‌تواند بر غنای میراث اجتماعی در جامعه بیفزاید. از سوی دیگر، وجود موزه های ورزشی در باشگاه‌ها که محل نگهداری عناوین و افتخارات ورزشکاران در طول ادوار مختلف است نیز، نوعی سرمایه فرهنگی محسوب می‌شود. امیرتاش (۲۰۰۸) و عسکری نوری و طاهری خوشنو (۱۳۸۸) نیز، در تحقیقات خود بر این موضوع تأکید کرده‌اند که با یافته‌های پژوهش حاضر، مانند پاس داشت پیشکسوتان و بزرگان ورزش و وجود موزه‌ها و آثار گردشگری

در ورزش است، همخوانی دارد. حتی در سیاست‌های فرهنگی کشورهای مختلف مانند چین (۲۰۱۳)، سنگاپور (۲۰۱۴) مصر (۲۰۱۴) و یمن (۲۰۱۳) نیز، از موزه به عنوان سرمایه فرهنگی نام برده شده است.

به طور کلی، می‌توان گفت نشاط اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی و میراث اجتماعی، عامل‌های توسعه فرهنگ اجتماعی هستند که به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم با توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی در ارتباط اند و توجه به آن‌ها می‌تواند در کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی و اخلاقی موجود در ورزش موثر واقع شود. نهایتاً یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر، اهمیت توجه مسئولان ورزش ایران و به خصوص فدراسیون‌های ورزشی به رشد شاخص‌های توسعه فرهنگ اجتماعی مانند مشارکت، اعتماد، امنیت و غیره است؛ لذا پیشنهاد می‌شود، با گسترش مطالعه و بهره‌گیری از برنامه‌ها و اطلاعات گوناگون از طریق انواع رسانه‌های ارتباطی، برگزاری دوره‌های آموزشی، کلاس‌های توجیهی، توزیع بروشورهای با مضامین اخلاقی-اجتماعی و فراهم کردن زمینه‌ها و شرایط سخت افزاری و نرم افزاری برای جامعه ورزش به ویژه نوجوانان و جوانان، میزان دانش و فرهیختگی آن‌ها را افزایش داده، در جهت ارتقاء توسعه فرهنگ اجتماعی و در نتیجه توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی تلاش نمایند. در این پژوهش، فقط اهمیت (وضعیت مطلوب) گویه‌ها و عامل‌های شناسایی شده در توسعه فرهنگ اجتماعی، مورد مطالعه قرار گرفت؛ از سوی دیگر به نظر می‌رسد، در جهت برنامه‌ریزی‌های آینده ارزیابی وضعیت موجود نیز، اهمیت بسزایی داشته باشد؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود، در پژوهش‌های آینده، ابعاد سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی، آموزش و پژوهش‌های اجتماعی و اخلاق اجتماعی برای توسعه فرهنگ اجتماعی، مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد.

منابع

- احمدزاده، احمد؛ موسوی، سید جعفر و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۳). شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های ورزش استان مازندران. پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی، ۴(۷)، ۱۵-۲۹.
- ارقند، محمد رضا؛ اسمعیلی، محمد رضا و خداداد کاشی، شعله. (۱۳۹۳). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و تحلیل رفتگی شغلی معلمان تربیت بدنی استان گیلان. مدیریت ورزشی، ۶(۳)، ۴۴۳-۴۵۸.
- ازکیا، مصطفی؛ زنجانی، حبیب الله، سید میرزایی، سید محمد و برغم‌دی، هادی. (۱۳۹۳). بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۶(۴)، ۸-۲۱.
- اسلامی مرزنگلاته، محمد مهدی؛ موسوی، سید جعفر و خوش‌فر، غلامرضا. (۱۳۹۳). رابطه سرمایه اجتماعی و مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی. مدیریت سرمایه اجتماعی، ۱(۲)، ۱۳۹-۱۵۹.
- اسماعیلی، رضا. (۱۳۸۵). فرهنگ، مولفه‌ها و شاخص‌سازی فرهنگی. فرهنگ اصفهان، (۳۳-۳۴)، صص ۱۸-۵.
- اصفهان‌نی، نوشین. (۱۳۹۰). امنیت و جایگاه آن در صنعت جهانگردی ورزشی. پژوهش‌های مدیریت ورزشی و علوم حرکتی، ۱(۲)، صص ۶۹-۷۸.
- بهروان، حسین و بهروان، ندا. (۱۳۹۲). تحلیل محتوای مفهوم سرمایه اجتماعی در احادیث امام رضا(ع). فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۶(۳)، ۱۱۵-۱۴۹.
- پارسا مهر، مهربان و جسمانی، سمیه. (۱۳۹۰). نقش سرمایه اجتماعی بر مصرف ورزش (تماشای ورزش) مطالعه جوانان شهر یزد. دو فصلنامه پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۱(۹)، صص ۸۴-۷۴.
- تاج بخش، علی. (۱۳۹۳). مدل ارتقای سطح اخلاق ورزشی با رویکرد اخلاق اسلامی. فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش نامه اخلاق، (۲۵)، صص ۶۸-۴۵.

- دهشیری، محمد رضا. (۱۳۹۳). جایگاه هم افزایی فرهنگی در توسعه اجتماعی کشور. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۶(۲)، ۲۶-۴۴.
- ربانی، رسول؛ عباس زاده، محمد؛ و نظری، جواد. (۱۳۸۸). بررسی عوامل اجتماعی- فرهنگی مؤثر بر گرایش به نزاع جمعی. فصلنامه علمی - پژوهشی انتظام اجتماعی، ۱(۳)، صص ۱۲۶-۱۰۴.
- رحیمی کیا، امین و رشیدپور، علی. (۱۳۸۸). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه فرهنگی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه‌های استان لرستان. مجله مدیریت فرهنگی، ۳(۴)، صص ۱۱۲-۹۰.
- روزخوش، محمد. (۱۳۸۸). تعیین و تعریف مولفه‌ها، زیر مولفه‌ها و شاخص‌های حوزه ورزش. دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی واحد علمی، مرکز مطالعات راهبردی.
- زارع شاه آبادی، اکبر؛ ترکان، رحمت اله و حیدری، محمود. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین رضایت شغلی و نشاط اجتماعی در دبیران مقطع متوسطه شهر جیرفت. جامعه شناسی کاربردی، ۲۳(۴۸)، صص ۱۸۸-۱۶۵.
- سرگزی، حسینعلی؛ خوش فر، غلام رضا و کریمف، موسی. (۱۳۹۰). تأثیر سرمایه اجتماعی در فرهنگ سازمانی در مراکز آموزش عالی دولتی و غیر دولتی ایران. جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۲(۷۸)، صص ۷۸-۵۱.
- سید عامری، میر حسن؛ سواره، عثمان و ابراهیمی، لقمان. (۱۳۹۴). رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی کاری کارکنان اداره کل ورزش و جوانان استان آذربایجان غربی. مدیریت ورزشی، ۷(۳)، صص ۳۴۹-۳۳۵.
- صالحی امیری، سیدرضا. (۱۳۹۲). مفاهیم و نظریه های فرهنگی. انتشارات ققنوس. چاپ پنجم.
- عسکری نوری و طاهری خوشنو، حشمت ... (۱۳۸۸). بررسی مردم شناختی ورزش باستانی زورخانه‌ای. فصلنامه فرهنگ مردم ایران، ۱۶(۱)، صص ۱۵۴-۱۳۸.
- غفرانی، محسن؛ گودرزی، محمود؛ سجادی، نصرالله؛ جلالی فراهانی، مجید و مقرنسی، مهدی. (۱۳۸۸). طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش همگانی استان سیستان و بلوچستان. حرکت، ۳۹، صص ۱۳۱-۱۰۷.
- فراهانی، ابوالفضل؛ کشاورز، لقمان؛ قاسمی، حمید و عزیزیان کهن، نسرین. (۱۳۹۳). تحلیل سرمایه اجتماعی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های تربیت بدنی ایران. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۱(۹)، صص ۱۲۷-۱۳۸.
- فرجی، رسول. (۱۳۹۳). طراحی الگوی ارتقاء امنیت استادیوم‌های فوتبال ایران. رساله دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان.
- قاسمی، حمید و کشگر، سارا. (۱۳۹۱). مبانی اجتماعی- فرهنگی ورزش، چاپ اول، بامداد کتاب.
- محرم زاده، مهرداد؛ کاشف، میر محمد و بهنوش، شیما. (۱۳۸۸). ارتباط سرمایه اجتماعی با کارآفرینی سازمانی در اداره کل تربیت بدنی استان آذربایجان غربی. پژوهش در علوم ورزشی، ۲۶، صص ۱۱۹-۱۳۴.
- محمدی ترکمانی، احسان؛ باقری، قدرت الله و زارعی متین، حسن. (۱۳۹۳). مقایسه سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیر داوطلبان شاغل در سازمان‌های ورزشی. مدیریت سرمایه اجتماعی، ۱(۲)، صص ۱۸۳-۲۰۱.
- مرادی، مهدی؛ هنری، حبیب و احمدی، عبدالحمید. (۱۳۹۰). بررسی نقش چهارگانه رسانه های ورزشی در توسعه فرهنگ ورزش همگانی. مدیریت ورزشی، ۹(۹)، صص ۱۸۰-۱۶۷.
- ملائی، مینا. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش قهرمانی استان‌های ایران و ارائه الگوی پیشنهادی. رساله دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان.

- منوچهری نژاد، محسن؛ همتی نژاد، مهرعلی و رحمتی، محمد مهدی. (۱۳۹۴). رابطه سرمایه اجتماعی خانواده و مشارکت ورزشی دانش آموزان نوجوان. مدیریت ورزشی، ۷(۳)، ۴۵۷-۴۷۰.
- نادریان جهرمی، مسعود؛ پورسلطانی، حسین و روحانی، الهام. (۱۳۹۲). شناسایی شاخص‌ها و استانداردهای ایمنی سالن‌ها و اماکن ورزشی، مدیریت ورزشی، دوره ۵، شماره ۳، صص ۳۶-۲۱.
- وثوقی، منصور و خسروی نژاد، سید محسن. (۱۳۸۸). بررسی عوامل فرهنگی اجتماعی رفتار هیجانی تماشاگران فوتبال، پژوهش نامه علوم اجتماعی، ۳(۱)، صص ۵۹-۴۶.
- هاشمی، سید ضیاء؛ فاطمی امین، زینب و فولادیان، مجید. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر برگریز دختران از خانه. زن، حقوق و توسعه (تحقیقات زنان)، ۴(۱)، ۴۹-۲۶.
- هاشمیان‌فر، سید علی و کشاورز، زهرا سادات. (۱۳۹۱). بررسی جامعه شناختی گستره احساس امنیت اجتماعی در شهر اصفهان. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، ۱(۳)، ۶۹-۳۹.
- Amirtash, A. M. (2008). Zoorkhaneh and Varzesh-E-Bastani. Journal of Movement Sciences & Sports, (1), 59-73.
- Argyle, M. (2001). The psychology of happiness. London: Routledge.
- Cultural Indicators for New Zealand. (2009). By Ministry for Culture and Heritage Te Manatū Taonga Wellington, New Zealand, IBSN 978-0-478-18465-5.
- China statistical yearbook. (2013). 22 cultures & sport.
- Darcy, S., Maxwell, H., Edward, M., Onyx, J., & Sherker, S. (2014) More than a sport and volunteer organisation: investigation social capital development in a sporting organization. Sport Management Review, 17(4), 395-406.
- Gao, Y. (2011). CSR in an emerging country: a content of CSR reports of listed companies. Baltic journal of management, 6(2), 263-291
- Hall, S. A., Schwarz, E. & Cieslak, T. J. (2009). Protective security measures for major sport events: proposing a baseline standard for the United States. 17th EASM conference. Available at: <http://easm.net/download/2009/91ef68e60331a0e89639391f843d6667.pdf>
- Van Hilvoorde, I., Vorstenbosch, J., & Devisch, I. (2010). Philosophy of Sport in Belgium and the Netherlands: History and Characteristics. Journal of the Philosophy of Sport, 37(2), 225-236.
- [Http://en.wikipedia.org/wiki/sport_in_finland](http://en.wikipedia.org/wiki/sport_in_finland)
- Jarveh, G. (2012). Sport, culture and society. 1st publish by Routledge, London.
- Johnson, W., & Krueger, R. F. (2006). How money buys happiness: genetic and environmental processes linking finances and life satisfaction. Journal of Personality and social psychology, 90(4), 680-691.
- National - Cultural policy Czech Republic. (2009). 2009 – 2014 Ministry of culture Prague.
- Phillips, D., Cooper, W., Phillips, J., & Cunningham, T. (2007). Fan Experience and Security Management Balance: Applying the Grid Leadership Model. North American Society for Sport Management Conference (NASSM), May 30 – June 2, Florida, US. Available at: http://www.nassm.com/files/conf_abstracts/2007_1732.pdf
- Statistical Yearbook of Egypt. (2014). www.capmas.gov.eg/pdf
- Statistical YearBook of Yemen. (2013). www.cso.yemen.org
- Yearbook of Statistic Singapore. (2014). ISSN 0583-3655 Chapter24 culture and recreation, 311-325

Weaver, D. (2010). Social and social support. *Journal of Gerontology*, 61(1), S24-S34.

به این مقاله این گونه استناد کنید:

میر یوسفی، سید جلیل، رضانی نژاد، رحیم، و رحمتی، محمد مهدی. (۱۳۹۵). بررسی نقش توسعه فرهنگ اجتماعی در توسعه فرهنگی ورزش قهرمانی. *نشریه مدیریت منابع انسانی در ورزش*، ۴(۱)، ۱۳۱-۱۴۶.

Role of development of social culture in Cultural Development of Athletic Sport

Sayyed Jalil Miryousefi¹, Rahim Ramzaninezhad², and Mohammad Mahdi Rahmati³

1- Assistant professor in Physical Education, Vali-e-Asr University of Rafsanjan

2- Professor in Sport Management, University of Guilan

3- Associate professor in Social Sciences, University of Guilan

Received: 20 August 2016

Accepted: 6 February 2017

Abstract

Objective: The purpose of this study was to investigate the role of the development of social culture in cultural development of athletic sport.

Methodology: The method applied in this research work was descriptive-correlation. A purposively sample of 143 experts in the field of cultural and sport studies were selected. The instrument used in this research work was a researcher-made questionnaire, the validity of which was confirmed by experts in cultural and physical education. Reliability was also confirmed by Cronbach's alpha (0.84). The statistical method included the exploratory factor analysis with Varimax rotation in order to identify the factors involved, followed by a confirmatory factor analysis to test the impact of the identified factor and items on the cultural development in athletic sport.

Results: The results obtained showed that social vitality, social responsibility, social capital, social control, and social heritage were the five factors related to the development of social culture in the order of importance. Furthermore, the items of sport event security, religious commitment, observation of social norms in sport, monitoring and equal implementation of laws and regulations in sport organizations, honoring the pioneers and leaders of sport, considering the factors of social vitality, social responsibility, social capital, social control, and social heritage were the priorities, respectively.

Conclusion: Knowledge, trust, commitment, solidarity, prosperity, security, and a sense of security, happiness, and mental health are the components of the development of society as development of social culture that could be cultural development athletic sport.

Keyword: Athletic Sport, Cultural development, Social capital, Social vitality.

To cite this article:

Miryousefi, S. J., Ramzaninezhad, R., & Rahmati, M. M. (2017). Role of development of social culture in Cultural Development of Athletic Sport. *Journal of Human Resource Management in Sport*, 4(1), 131-146.